

Basisveiligheid voor de groen/grijze sector

Gevaarlijke stoffen

3.1 Gevaarlijke stoffen herkennen

Eigenlijk kun je van de meeste gevaarlijke stoffen niet aan de stof zien dat ze gevaarlijk is. Kleur, geur, vorm en smaak zijn dan geen goede waarschuwing. Daarom is in de Wet milieugevaarlijke stoffen (WMS) bepaald dat op de verpakking zichtbaar moet worden gemaakt of de verpakte stof gevaarlijk kan zijn voor mens en/of milieu.

Met gevaarlijke stoffen kun je veilig werken. Je moet dan wel goed weten om welke stof of stoffen (in mengsels) het gaat. Als je de risico's weet en de bijbehorende veiligheidsvoorschriften, kun je veilig aan de slag.

Vuistregels zijn:

- **Bij een vermoeden van gevaar: afblijven.**
- **Zorg ervoor dat anderen (bijvoorbeeld spelende kinderen) er niet mee in aanraking kunnen komen.**
- **Neem contact op met de bedrijfsleiding.**

Toelatingsnummer

Gevaarlijke stoffen waarbij op de verpakking geen toelatingsnummer staat: nooit gebruiken, deze zijn in Nederland niet toegelaten. Met enige regelmaat duiken dergelijke stoffen op, bijvoorbeeld rioolontstoppers. Er is in Nederland geen speciale behandelingsmethode voor eventuele vergiftiging met deze stof voorhanden.

Stoffen waarbij wel een toelatingsnummer op het etiket staat (begint met N, gevolgd door vier of vijf cijfers), zijn opgenomen in het bestand van het Nationaal Vergiftigingen Infocentrum (NVIC). Van deze stoffen is de behandeling bij vergiftiging bekend.

Daarom is het zo belangrijk om gewasbeschermingsmiddelen in de originele verpakking te bewaren en in geval van vergiftiging, bij raadplegen van de arts, de verpakking mee te nemen.

Alleen artsen en andere professionele hulpverleners kunnen 24 uur per dag rechtstreeks contact opnemen met het NVIC, tel: 030 - 274 8888.

Particulieren die meer informatie over vergiftiging en behandeling wensen, kunnen tijdens kantooruren bellen naar: 030 - 274 9111.

Basisveiligheid voor de groen/grijze sector

Gevaarlijke stoffen

3.2 Enkele voorbeelden

Er zijn veel stoffen gevaarlijk. Over een paar vertellen we meer:

- oplosmiddelen
- zuren en logen
- metalen
- asbest
- koolmonoxide

Maar wie in de land- of tuinbouw of bij een hoveniersbedrijf werkt, komt nog andere gevaarlijke stoffen tegen: **Biologische ziekteverwekkers**.

Biologische ziekteverwekkers zijn stoffen die worden overgedragen door planten, dieren en biologische (afval)stoffen.

1. Planten

Er zijn vele planten die vergiftigingsverschijnselen en allergieën kunnen veroorzaken. Daarbij gaat het om de hoeveelheid waarmee en de manier waarop men in contact is geweest. Als het om (heel) kleine hoeveelheden gaat, kan het vaak juist als medicijn werken.

Giftige planten vinden we zowel bij gecultiveerde aanplant, zoals de taxus baccatus en de aardappel, als bij natuurlijke inheemse planten, zoals berenklauw.

In principe zijn de risico's beperkt als we werkhandschoenen gebruiken en geen plantendelen opeten. Toch kan het voorkomen dat we ongemerkt met lichaamsdelen in contact komen met planten. Het is goed om iets van vergiftigingsrisico van planten te weten, mede vanwege de gevaren voor kinderen.

De bijgaande tabel is niet uitputtend. Er zijn (veel) meer bronnen en ook gegevens over de effecten van planten te vinden. Zie bijvoorbeeld ook *De plant in de geneeskunde* (ISBN 90.252.6609.6) of www.baaij-hoveniers.nl.

++	Anemoon, <i>Anemone</i> (alle delen)
+	Bereklaauw, <i>Heracleum</i> (alle delen)
+	Bergvlier, <i>Sambucus racemosa</i> (bessen)
++	Blauwereggen, <i>Wisteria</i> (vrucht, hout)
++	Blazenstruik, <i>Colutea</i> (blad, zaden)
++	Brem, <i>Cytisus</i> (hele plant)
++++	Boksdoorn, <i>Lycium</i> (alle delen)
+	Bosrank, <i>Clematis</i> (alle delen)
++++	Doornappel, <i>Datura</i> (alle delen)
+	Dwergmispel, <i>Cotoneaster</i> (bessen)
++	Erwtestruik, <i>Caragana</i> (vrucht, blad)
+	Fluweelboom, <i>Rhus typhina</i> (vrucht, blad)
++	Goudenregen, <i>Laburnum</i> (vooral de vruchten)
++	Hanepootgewassen (alle delen)
+++	Herfststijloos, <i>Colchicum</i> (alle delen)
+++	Hulst, <i>Ilex</i> (bessen)
++++	Jeneverbes, <i>Juniperus</i> (meestal alle delen)
++	Kamperfoelie, <i>Lonicera</i> (bessen)
+++	Kardinaalsmuts, <i>Euonymus</i> (vrucht)
++++	Kerstroos, <i>Helleborus</i> (hele plant)
++	Klimop, <i>Hedera</i> (bessen, blad)
++	Kornoelje, <i>Cornus</i> (bessen)
++	Laurierkers, <i>Prunus laurocerasus</i> (zaad, blad)
++	Lelietje-der-dalen, <i>Convallaria</i> (bloemen, alle delen)
+	Lepelboom, <i>Kalmia</i> (blad)
++++	Levensboom, <i>Thuja</i> (scheuttoppen, kegels)
+++	Liguster, <i>Ligustrum</i> (bessen, blad, bast)
+	Lijsterbes, <i>Sorbus</i> (bessen)
++	Mahoniestruik, <i>Mahonia</i> (bessen)
++++	Monnikskap, <i>Aconitum</i> (hele plant)
+	Muurpeper, <i>Sedum acre</i> (alle delen)
+++	Nachtschade, <i>Solanum</i> (vrucht)
+++	Oleander, <i>Nerium oleander</i> (alle delen)
+	<i>Pachysandra</i> (blad)
++	Palmboompje, <i>Buxus</i> (blad)
++++	Peperboompje, <i>Daphne Mezereum</i> (bessen, alle delen)
+	Pronkboon, <i>Phasiolus coccineus</i> (rauwe zaden en peulen)
+	Pruikeboom, <i>Cotinus</i> (alle delen)
++	Ranonkels, <i>Ranunculus</i> (alle delen)
+++	Rododendron, <i>Rhododendron</i> (blad, bloemen)
+++	Schijnacacia, <i>Robinia</i> (zaden, bast)
++	Sneeuwbal, <i>Viburnum</i> (bessen, blad, bast)
++	Sneeuwbes, <i>Symphoricarpos</i> (bessen)
++	Stekelbrem, <i>Genista</i> (alle delen)
+++	Taxus, <i>Taxus</i> (behalve rode zaadhuid)
+++	Vingerhoedskruid, <i>Digitalis</i> (alle delen)
++	Vuurdoorn, <i>Pyracantha</i> (bessen)
+	Wegedoorn, <i>Rhamnus</i> (onrijpe vruchten)
+	Wilde wingerd, <i>Parthenocissus</i> (bladeren, bessen)
+++	Wolfsmelk, <i>Euphorbia</i> (melksap)

Legenda:

- + enigszins giftig
- ++ giftig
- +++ zeer giftig
- ++++ bijzonder giftig

Bron: *12 maanden in de tuin*, Höhne/Wilhelm, Zomer & Keuning Boeken BV, Ede;
ISBN 90 2100 366 X

2. Dieren

Er zijn veel dieren die kunnen zorgen voor aandoeningen, ziektes en allergieën.

Bruine rat

Zo worden de bacteriën die de **ziekte van Weil** veroorzaken, door de urine van (bruine) ratten verspreid. De urine komt in het water terecht of op de waterkant.

De bacteriën kunnen bij de mens binnenkomen via wondjes in de huid, maar ook via de mond of neus (slijmvliezen). Na vijf tot zeven dagen kunnen er klachten ontstaan als koude rillingen, hoge koorts, hoofdpijn en spierpijnen. Uiteindelijk kan geelzucht optreden.

Teek

Wie beroepsmatig veel in bossen en natuurterreinen komt, heeft grote kans tekenbeten op te lopen. Vaak merk je daar weinig van. Tekenen komen algemeen voor in bossen, hoog gras of struiken. Tekenen zijn kleine spinachtige insecten. Ze bijten zich vast in de huid van dieren en mensen en zuigen zich vol met bloed. Tekenen kunnen besmet zijn met bacteriën en virussen. Via hun beet kunnen ze die overdragen en zo infectieziekten veroorzaken zoals tekenkoorts (rickettsiose) en in Nederland vooral de **ziekte van Lyme**. Deze laatste ziekte wordt ook wel de boswachterziekte genoemd. Niet elke tekenbeet draagt een infectieziekte over. In Nederland zijn 15-25% van de tekenen besmet met de bacterie die de ziekte van Lyme veroorzaakt. Op de Waddeneilanden zijn de percentages hoger. De kans op besmetting wordt ook groter naarmate de teek langer bezig is met bloed zuigen of bij een onjuiste behandeling. Deze bacterie veroorzaakt gewrichtsklachten en kan aandoeningen van huid, zenuwstelsel en hart veroorzaken.

De infectie van Lyme-ziekte kent drie opeenvolgend stadia:

1. Op de plaats van de tekenbeet kan een rode plek ontstaan die geleidelijk groter wordt en in het midden weer verbleekt. Deze huidaandoening ontstaat binnen drie weken tot drie maanden.
2. Enkele weken na een tekenbeet kun je last krijgen van griepachtige klachten. Andere klachten kunnen bestaan uit pijn in armen of benen, hoofdpijn, dubbel zien, pijnlijke en gezwollen gewrichten.
3. Wanneer de bovenstaande klachten chronisch (permanent) worden, spreekt men van het derde stadium.

Behandeling

Ga naar de huisarts, wanneer je dergelijke klachten hebt. Vertel de huisarts, dat je in de natuur werkzaam bent en misschien (regelmatig) door een teek bent gebeten. Het resultaat van de behandeling is in elk stadium vrijwel altijd goed, hoewel gewrichtsklachten ook na behandeling kunnen aanhouden. Opvallend is dat voor de behandeling van de ziekte van Lyme in Amerika langduriger antibioticakuren worden voorgeschreven (half jaar) dan hier (2 tot 4 weken). De Nederlandse vereniging voor Lyme-patiënten stelt daarom dat de ziekte in Nederland wordt onderschat. Er wordt in Nederland geen onderzoek gedaan naar deze ziekte.

Na genezing ben je niet immuun voor Lyme-ziekte: een tekenbeet blijft dan net zo gevaarlijk als voor iedereen.

Maatregelen ter voorkoming

Wat kun je doen om tekenbeten te voorkomen? Hier volgen daarvoor enkele tips:

- Draag goed sluitende kleding. Sluit wanneer je in struikgewas werkt, je mouwen goed en bindt de broekspijpen dicht.
- Controleer na het verblijf in bos of natuurterrein je lichaam op de aanwezigheid van tekenen. Tekenen hebben een voorkeur voor zachte en warme huddelen, zoals oksels, knieholten en hals.

Wat te doen na een tekenbeet om ziekte te voorkomen? Een teek moet je altijd zo snel mogelijk verwijderen. Dit gaat als volgt:

- Niets op de teek smeren of druppelen. De teek kan daarvan schrikken en dat maakt de kans op besmetting groter.
- De teek beetpakken tussen duim en wijsvinger of met een speciale tekenpincet. Pak de teek zo dicht mogelijk bij de huid vast, draai hem een kwartslag en trek hem er voorzichtig loodrecht uit. De wond desinfecteren met jodium of alcohol. Noteer de datum van een tekenbeet in je agenda of houd speciaal een tekendagboek bij. Treden symptomen op die aan de Lyme-ziekte doen denken, ga dan naar de huisarts.

Vos

Vooraf de vos is de drager van de vossenlintworm, maar ook hond of kat kunnen drager zijn. In de ontlasting van een besmette vos komen stukjes lintworm met eitjes voor. Uit de eitjes ontwikkelen zich blaaswormen. De blaaswormen komen in de inwendige organen voor, met name in de lever, en kunnen infecties veroorzaken. Dit kan ook de mens overkomen. Besmetting kan plaatsvinden door het eten van wilde bosvruchten, opname van eitjes via grondcontact, contact met vossen of (jacht)honden.

Verschijselen

Klachten kunnen bestaan uit buikpijn, kortademigheid en/of geelzucht. Deze ziekte kan uiteindelijk tot de dood leiden.

Behandeling

De ziekte laat zich moeilijk behandelen, doordat het zolang duurt voor de verschijnselen zich openbaren.

Voorkomen

De volgende voorzorgsmaatregelen verkleinen het infectierisico:

- Was of kook wilde bosvruchten grondig voordat je ze opeet.
- Was altijd je handen grondig met zeep na grond- en bosbouwwerkzaamheden en tuinieren.
- Draag tijdens het werk handschoenen.

De processierups

Het probleem van de processierups bestaat sinds de jaren negentig van de twintigste eeuw. De haren van de processierups zijn de veroorzakers van de overlast. De larven zijn in het laatste stadia van hun bestaan als rups bedekt met brandharen. Na contact kan er overlast ontstaan. Enkele uren na het contact kunnen klachten optreden: pijnlijke jeuk, huiduitslag, irritatie aan de ogen of aan de luchtwegen. De processierups komt voornamelijk voor op eikenbomen (inlandse Eik).

Bestrijding van de rupsen heeft vooral zin op plaatsen waar (veel) mensen komen. Bijvoorbeeld scholen, zorgcentra, langs fietspaden, etc. Op plaatsen waar in voorgaande jaren veel overlast is opgetreden, kan worden besloten tot een preventieve bespuiting van de bomen. Voor de bespuiting wordt meestal het biologische middel Xentari gebruikt. Dit wordt door middel van een hoge-druknevel in de bomen geblazen. Ook wordt het contactmiddel Dimilin gebruikt.

Na half mei zijn de rupsen volgroeid en begint de overlast door brandharen. Een veelgebruikte en effectieve methode is dan het opzuigen van de nesten met een krachtige zuiger. Vaak worden hiervoor zware industriële zuigers gebruikt, eventueel worden kleine giertanks ingezet. Het hele nest inclusief alle rupsen en overige brandharen wordt opgezogen. Vanaf de grond kan dit tot een hoogte van 6 meter, daarboven is de inzet van een hoogwerker nodig. Het opzuigen van rupsennesten werkt goed bij de kleinere (10 cm) nesten.

Het verbranden van grotere en oude nesten is de andere methode. Met een brander zoals

ook dakdekkers die gebruiken, kunnen de nesten worden vernietigd. Door met een rode vlam (weinig druk) te schroeien is er geen schade aan de boom. Grotere nesten vallen uit elkaar en worden in delen geschroeid. Rupsen die op de grond vallen, moeten worden nabehandeld.

Welke bestrijdingsmethode ook wordt gebruikt, de uitvoerenden moeten goed worden beschermd. Over de kleding wordt een onbrandbare wegwerpoverall gedragen, handschoenen en een overdrukmasker. Bij het werken langs de weg (laan-beplantingen) moeten tevens de passende verkeersmaatregelen worden getroffen.

3. Micro-organismen

Heel kleine, nauwelijks zichtbare deeltjes die je met een sterke microscoop moet bekijken, kunnen onze gezondheid lelijk aantasten. We hebben het dan over bacteriën, virussen, schimmels en soms ook wormen. In feite hebben we gezien dat deze micro-organismen ook achter veel bedreigingen van planten en dieren schuilen. Bijvoorbeeld bij de ziekte van Weil (bacterie leptospira icterohaemorrhagiae) en de ziekte van Lyme (bacterie borrelia burgdorferi).

Het verraderlijke is, dat je ze niet ziet. Met uitzondering van schimmels die uitgegroeid zijn. Daarnaast is het zo dat ze in voor hen gunstige omstandigheden zich snel vermeerderen en soms ook verspreiden, waardoor de risico's ineens sterk kunnen toenemen.

Omdat we ze zelf niet waarnemen, moeten we dus alert zijn op voedingsbodems waarop we ze kunnen verwachten. Dat is enerzijds op en in dieren, maar ook op biologische (afval)stoffen, zoals bloed, kadavers, plantenresten, voedingsafval., ontlastingen.

Hepatitis B

Hepatitis B is een ontsteking van de lever die veroorzaakt wordt door een virus. In de groene en grijze sector loopt men het risico besmet te worden door voorwerpen die met besmet bloed in aanraking zijn geweest, bijvoorbeeld injectienaalden die je in parken vindt.

Verschijnselen

De klachten zijn meestal moeheid, lichte koorts, slechte eetlust en gele verkleuring van de huid en van het oogwit. Sommige mensen hebben al deze verschijnselen, anderen zijn alleen maar moe. Van alle mensen die besmet zijn met hepatitis B, maakt 90% antistoffen aan.

Behandeling

Het herstel kan maanden duren en er zijn geen medicijnen.

Voorkomen

De kans op besmetting met hepatitis B kun je verkleinen door:

- je te laten inenten+
- het dragen van handschoenen+
- het gebruik van gereedschap voor het opruimen van bijvoorbeeld straatvuil+
- een goede persoonlijke hygiëne.

Basisveiligheid voor de groen/grijze sector

Gevaarlijke stoffen

3.3 Andere informatie, chemiekaarten en veiligheidsinformatiebladen

De kaarten geven heel veel informatie over de stof, hoe je veilig met de stof kunt werken en over bestrijding en hulpverlening. De Wet milieugevaarlijke stoffen verplicht de leveranciers een informatieblad (ook wel MSDS: material safety data sheet genoemd) aan de gebruiker te verstrekken.

Met deze informatie alleen ben je er niet !!

In verband met de grote risico's van gevaarlijke stoffen moeten de werknemers die een rol spelen in de risicobeheersing een gerichte opleiding hebben gekregen. Vanaf april 2004 is daarover in de checklist VCA een vraag (3.4) opgenomen. De bijbehorende verplichte opleidingen zijn opgenomen in de *Gids opleidingen risicovol werk*.

Wat betreft het omgaan met gevaarlijke stoffen zijn daarin van belang:

- spuitlicenties 1, 2 en 3;
- verrichten van metingen;
- werken met werkvergunningen;
- opleidingen voor het innemen van Klein Chemisch Afval;
- opleiding voor het vervoer van gevaarlijke stoffen (ADR).

Basisveiligheid voor de **groen/grijze** sector

Gevaarlijke stoffen

3.4 Hoe loop je gevaar?

Zo lang je geen contact hebt met een stof, kan deze geen schade aanrichten.

Dus wel bij contact:

- bij inademen;
- bij inslikken;
- met je buitenkant: via huid of ogen

Gevonden voorwerpen

Chemicaliën

Pas op voor stofjes. Ze zijn soms bloedlink. Met dit laatste hebben we in de groenvoorziening en de cultuurtechniek nog wel eens te maken.

In het buitengebied worden vaten of jerrycans gedumpt met een onbestemde inhoud, zoals afval van een XTC-laboratorium. In het grondverzet kan het ons overkomen dat er opeens een hap blauw spul in de bak van de kraan zit. Er zit dan niet een keurig etiket op met toelatingsnummer. In dit soort gevallen kost het veel meer tijd om vast te stellen wat het is en of het al dan niet giftig is. We hebben al geleerd dat we niet op onze neus kunnen vertrouwen. Voorzichtigheid is dus geboden. Laat u niet verleiden tot 'snelle' oplossingen. Laat verdere acties over aan deskundigen, zij hebben al vaak de grootste moeite om vast te stellen wat het is.

Munitie

Op de meest idiote plekken kom je het onverwacht tegen en hierbij geldt: hoe ouder, hoe minder 'betrouwbaar'.

Voorbeeld van hoe het niet moet:

Bij het rooien van een boom werden twee mortiergranaten gevonden. Het werk werd gestopt en de plaatselijke politie werd gebeld. Twee agenten kwamen kijken, legden de granaten in een kistje en gingen terug naar het bureau. 's Avonds was het politiebureau ontruimd, omdat er munitie was binnengebracht.

Laatst werd in Twente een weiland afgegraven, omdat daar nog een bommenwerper in de grond zou zitten, inclusief lading. Het haalde de pers en meer niet. In diezelfde week komen drie vissers uit Zeeland om als een bom uit het net op het dek terecht komt en ontploft.

Vroeger kregen vissers een premie als zij een bom opvisten. In het kader van bezuinigingen is dit afgeschaft. Gevolg: opgeviste bommen gaan zo snel mogelijk weer overboord!

Tip voor gravers:

als u ergens moet graven waar al eerder bebouwing heeft gestaan, doe navraag bij oudere mensen uit de buurt. Zij kunnen u vaak vertellen wat er destijds voor bedrijven hebben gestaan.

Basisveiligheid voor de **groen/grijze** sector

Gevaarlijke stoffen

4.1,1 Wat te doen bij brand?

- Breng jezelf niet in gevaar, let op je veiligheid.
- Meld de brand, gebruik een brandmelder, telefoon of schreeuw.
- Waarschuw de mensen in de buurt.
- Sluit de deuren en ramen.
- Help mensen weg te komen, breng ze naar een veilige plek.
- Blus, als je dat kunt.
- Controleer of iedereen veilig is.
- Geef ook aan, dat je zelf veilig bent.

Dit is allemaal gemakkelijk gezegd, maar er zijn wel een paar aandachtspunten. Eerst moet je weten wat de belangrijkste gevaren zijn en wat je moet doen en wat niet.

Bestrijden van brand

Als je met een brand in bos of natuurterrein te maken krijgt, moet je zo snel mogelijk de brandweer bellen: telefoonnummer 112. Ook moet je de terreinbeheerder waarschuwen. Wees er in bos of heide op verdacht dat een brand ondergronds, via de wortels, kan doorgaan. Ook kan de brand overslaan via de toppen van bomen (met name bij naaldhout). Laat bij een brand geen collega's alleen achter bij de brand en houd eventuele nieuwsgierigen op grote afstand. De bestrijding van een grotere brand in bos of natuurterrein is een zaak voor de brandweer. Hier zelf, zonder leiding van deskundigen, aan beginnen is levensgevaarlijk door de kans op brandwonden en op ademhalingsproblemen door de rook. Vanaf het moment dat de brandweer arriveert, heeft deze de leiding bij de bluswerkzaamheden. Zorg ervoor dat je de wegen niet blokkeert.

Vluchten voor vuur

Als je vlucht voor een brand, vlucht dan nooit tegen de windrichting in of met de windrichting mee. Vlucht liefst haaks op de windrichting. Bij een straffe wind kan het vuur zich sneller verplaatsen dan je kunt rennen. Als je door het vuur wordt ingehaald, moet je terug: door het vuur heen vluchten naar het reeds afgebrande gedeelte. Kies daarvoor een deel met weinig ondergroei. Haal diep adem, houd je adem in en ren. Houd zoveel mogelijk kleren aan en bedek je hoofd en mond. Door handen of kleding voor je mond te houden, beperk je de kans dat je longen door de hete lucht verbranden.

Soorten brand in de natuur

- Grondbrand: Deze brand kun je zien.
- Strooisellaagbrand: Meestal een smeulende laag niet zichtbaar, verplaatst zich in de strooisellaag van de bodem en waar zuurstof is, laait het weer op. Vraagt lang nablussen van de brandweer.
- Kroondekbrand: Verplaatst zich door de kronen van de bomen, zeer groot insluitingsgevaar voor mens en dier.

Basisveiligheid voor de groen/grijze sector

Besloten ruimten

5.1 Een plek om te werken? Besloten ruimten

Sommige ongunstige werkplekken noemen we besloten ruimten. We geven wat voorbeelden, maar er zijn nog veel meer voorbeelden te bedenken: tanks, ketels, scheepsruimen, riolen, kelders, putten, sleuven, liften, liftschachten, kruipruimten, destillatiekolommen, reactieketels, machinekamers, gierkelders, leidingen en las-/soldeertentjes.

Als je deze les hebt doorgelezen, merk je dat het gaat om de besloten ruimten waar je vooral door de beperkte hoeveelheid lucht in de problemen kunt komen. Door vooraf af te stemmen, te meten en vooral alle veiligheidsmaatregelen af te spreken en te controleren, noodhulp te organiseren en te zorgen voor gebruik van de juiste PBM, kan toch veilig worden gewerkt.

Natuurlijk zijn er veel situaties waarin ook sprake is van verhoogd risico, waarbij je je kunt afvragen of dit nu tot werken in besloten ruimten gerekend moet worden.

Bij gierkelders en tanks is dit niet zo'n moeilijke vraag. Maar hoe kijk je aan tegen geulen voor pijpen en bijvoorbeeld slecht geventileerde zeecontainers? Of cabines van trekkers, kranen en grondverzetmachines?

Waar het om gaat, is steeds de vraag: is er een verhoogd risico, waarvoor maatregelen genomen moeten worden?

Als je daarover twijfelt, moet je het voorleggen aan je leidinggevende. Dat kan bijvoorbeeld ook bij een werkoverleg of toolbox meeting.

Realiseer je steeds goed wat precies het gevaar kan zijn. Bijvoorbeeld uitlaatgassen van een machine die terecht kunnen komen in een geul waarin je werkt. Dat kan heel gevaarlijk zijn. Maar als de wind de andere kant op staat, natuurlijk niet. Spreek af wie dat in de gaten houdt. Vind je het echt te gevaarlijk – Je ruikt bijvoorbeeld constant de uitlaatgassen of krijgt het benauwd – onderbreek dan het werk.

Basisveiligheid voor de groen/grijze sector

Gereedschappen

6. Gereedschappen

Vast opgestelde gereedschappen Handgereedschappen Gereedschap zonder extra aandrijving
--

Gedragen gereedschappen

Naast de vast opgestelde gereedschappen, handgereedschappen en motorisch voortbewogen gereedschappen is er nog een categorie: **motorische gereedschappen die worden meegedragen of voortgeduwd.**

Voorbeelden hiervan zijn:

- cirkelmaaier
- heggenschaar (met (2-takt) benzinemotor)
- motorkettingzaag
- bosmaaier
- bladblazer
- trilplaat

Bij deze gereedschappen is vaak sprake van extra risico's.

De volgende punten altijd controleren:

- Is een goede instructie gegeven, zonodig gerichte opleiding (motorkettingzaag)?
- Is de apparatuur in orde?
- Bij elektrische apparaten: regelmatige keuring en dagelijks de conditie van het snoer controleren.
- Bij benzinemotoren: regelmatig onderhoud en dagelijks controleren op lekkage.
- Bij verhelpen van storingen: altijd, spanningsloos/motor uit.
- Bij tillen van gereedschap: wat is het gewicht en een goede afstelling van draagbanden op de lichaamsomvang?
- Bij trillende gereedschappen: regelmatig pauzeren, dempende hulpmiddelen.
- Bij lawaai boven 80 DbA: gehoorbescherming.
- Andere PBM afhankelijk van risico's.
- Bij lawaai en gehoorbescherming extra aandacht veilige omgeving omdat geluidswaarschuwingen kunnen worden gemist.
- Beoordelen van de werkplek vooraf op vlakke, egale, stabiele ondergrond en omgevingsrisico's.
- Reageren op vermoeidheids- en spierklachten.

Basisveiligheid voor de groen/grijze sector

Gereedschappen

6.1 Vast opgestelde machines

De vast opgestelde machines worden door iedereen gebruikt en hebben vaak een behoorlijk krachtige aandrijving. Voorbeelden zijn boormachines, slijpstenen, draai- en freesbanken en zaagmachines.

Afkortzaag, vlakbank en van diktebank

Voordat men met gevaarlijke machines gaat werken, is een goede instructie en inwerken door een ervaren kracht nodig. Daarna kan men pas zelfstandig aan de slag. Een risico van werken met machines is, dat bij grote hoeveelheden werk geleidelijk aan het risicobesef verslapt en de zorgvuldigheid van werken afneemt.

Veel ongelukken met een afkortzaag gebeuren doordat de werknemer met zijn handen kruislings de werkstukken weghaalt of tegen de aanslag plaatst, terwijl het zaagblad nog niet in een veilige positie is teruggekeerd. Bij de normale (axiale) afkortzagen moet het zaagblad automatisch terugkeren tot achter de hoge opstaande geleiding waar de motor van het zaagblad nog net overheen kan gaan. Scharnier-afkortzagen moeten bij het loslaten van de hendel automatisch volledig afgeschermd worden door een papegaaienbek.

Vaak worden de afgezaagde werkstukken al weggepakt, terwijl de andere hand de hendel nog bedient. De meeste afkortzagen kunnen na wat montagewerk ook gebruikt worden als een cirkelzaag. Besef dat hij dan wel onvoldoende beveiligd is. In gevolge de Nederlandse Arbowet leidt een dergelijke handelwijze onmiddellijk tot een boete.

Bij de vlakbank moet de beitelas volledig afgeschermd zijn door een parallelbeveiliging. Ook aan de achterzijde van de geleiding. Kijk uit voor het risico van terugslag en gebruik je gehoorbescherming.

Bij de vandiktebank zijn speciale nokken aangebracht die het risico van terugslag verminderen. Zorg er wel voor, dat deze nokken vrij kunnen bewegen, want het houtstof zorgt er vaak voor dat ze (werkloos) vast zitten. Ook bij deze machines komt een behoorlijke hoeveelheid houtstof vrij, dat bij veelvuldige inademing op termijn kan leiden tot longklachten. Een stofafzuiging is daarom verplicht.

Basisveiligheid voor de groen/grijze sector

Jezelf beschermen

9.2 Iedereen een rol bij PBM

De werkgever verstrekt de PBM, zorgt voor voorlichting en onderricht. Als het gebruik van PBM op een bepaalde werkplek noodzakelijk is, moet hij dat kenbaar maken met blauwe gebodsborden met witte pictogrammen.

Op een bouwterrein weet je en zie je aan het hek dat veiligheidsschoeisel, meestal hoofdbescherming en soms gehoorbescherming verplicht zijn. Daar is dan wel reden voor op dat bouwterrein.

Maar als we in een mooi park bezig zijn, is het voor de keuze van PBM vooral belangrijk wat voor werk we gaan doen, welke taken we gaan uitvoeren.

Uitgangspunt:

1. Welke PBM stelt de werkgever verplicht op een bepaalde plek, of bij bepaald werk?
2. Als de PBM niet verplicht zijn, wanneer kiezen we daar dan toch voor op basis van ingeschatte risico's?
3. Kunnen we de risico's wegwerken, zodat we geen PBM nodig hebben?

Wanneer iedereen goed zicht heeft op de gevaren in het werk en het nut van PBM, is het gebruik ervan voor iedereen ook logisch en hetzelfde. Maar het kan ook zijn dat op dit gebied nog kennis mist van risico's en de regels die gelden voor PBM. Door een invuloefening wordt duidelijk hoe de zaak ervoor staat.

Invuloefening

(zie schema op volgende bladzijde)

- In de tabel staan een aantal activiteiten ingevuld.
- Kruis die activiteiten aan, die in uw werkpakket voorkomen.
- Vul in de lege rijen onderaan werkzaamheden in die in uw werk voorkomen en die nog niet in de tabel staan.
- Vul nu met kruisjes de juiste PBM in.
- Vergelijk uw lijstje met dat van uw collega's.
- Vraag de leidinggevende en/of KAM-coördinator om een oordeel.
- Als er verschillen van inzicht zijn, zie dan erachter te komen waar die vandaan komen.
- Vraag zonodig extra voorlichting.

